Nærings- og fiskeridepartementet

Dato: 14.03.2024

Innspill til Stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter

Oslo Cancer Cluster er en non-profit forsknings- og næringsklynge etablert i 2006, med rundt hundre medlemmer som representerer hele verdikjeden fra forskning til industri. Formålet vårt er å korte ned tiden det tar å utvikle nye medisiner, diagnostikk og behandlingsmetoder mot kreft.

Vi takker for muligheten til å gi innspill til den kommende Stortingsmeldingen – som skal bidra til å gjøre Norge til verdens beste land å starte og drive virksomhet i, med flere enhjørninger og mer internasjonalisering! Dette målet er stort og gjevt, og regjeringen har en mulighet til å lykkes med denne politikken, om den klarer å legge bedre til rette for gründerne på flere nøkkelområder. Vi ønsker å trekke fram noen utfordringer og forslag til løsninger på områder som er særlig relevante for oppstartsselskaper i vår sektor, som er innen helse, og mer spesifikt i selskaper som jobber med å finne bedre behandlinger og diagnostikk for kreftpasienter.

Virkemiddelapparatets roller

Hvilke områder skal virkemiddelapparatet, gjennom blant annet SIVA, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd, ha for kommersialisering av forskning og kapitalinnsprøytinger i nye bedrifter innen helse? Slik det er i dag, er rollefordelingen uklar. Vi forventer en klargjøring av roller og hvordan de ulike aktørene best kan samkjøre sine initiativer for å hjelpe oppstartsbedriftene – og skape mindre forvirring for nye bedrifter om hvor de kan få riktig type veiledning. I det følgende vil vi peke på områder der kapital og veiledning er særlig viktig for bedrifter i vår inkubator.

Inkubatorenes rolle

For bedriftene i vår inkubator, er det viktig med nettverk, kompetente konsulenter som behersker legemiddel-/diagnostikkutvikling, direkte økonomisk støtte til drift og utvikling (særlig i tidlig fase), og å finne investorer som er tilpasset utviklingsløpet til selskapene.

FoU-arbeidet vil også kreve tilgang til forskningsutstyr og plass. Laboratoriene hos oss fungerer som i annen industri, som verksted for utvikling og produksjon. Mangel på vitenskapelig plass og utstyr er i dag en begrensende faktor for vekst. Finansiering fra næringsrettet virkemiddelapparat av vertsinstitusjonen for oppstartsbedrifter er i hovedsak gjennom konsulenttimer. Midler til fysisk utstyr må institusjonen selv skaffe fra andre kilder, noe som gjør det utfordrende å legge til rette for oppstartsbedrifter i vår bransje.

Her ønsker vi en ny finansieringsordning som bidrar til å dekke omkostninger til etablering og drift av laboratorier.

I dag forvaltes inkubatormidler regionalt, og det blir dessverre en ubalansert fordeling, med relativt få midler til inkubatorer som er sentralt plassert, hvor det også ofte er mange ideer. Samtidig er næringshager, som skal være et virkemiddel for kobling mot eksisterende næringsliv, ikke tilgjengelig i sentrale strøk.

Vi ser rom for forbedring, og til å utvikle en modell for sentrale inkubatorer med tilstrekkelig driftsstøtte, som inkluderer kobling mot eksisterende næringsliv og globale verdikjeder.

Vi ønsker også å trekke fram denne meldingen som en mulighet for å styrke inkubator- og klyngesatsingen med en katapultsatsing.

Innen helse mangler både koordinering og kompetanse for pilotering og uttesting for å utvikle nye produkter og tjenester til helsevesenet. Dette må til for å skape en bærekraftig norsk helsenæring.

Nettverkenes betydning

Vi utvider nå vår innovasjonspark ved siden av Radiumhospitalet på Montebello med en ny lamell på ca. 12 000 kvm, og har planer om en større utvidelse om få år.[1] Utvidelsen av Oslo Cancer Cluster Innovasjonspark med inkubatoren, Oslo Universitetssykehus, Kreftregisteret, globale selskaper som Thermo Fisher Scientific, eiendomsaktøren Oslo Science Hub, og Ullern videregående skole, for å nevne noen, vil gi nye muligheter for lovende ideer og gründere. Samtidig må vi sikre at nettverkene utvikles og vedlikeholdes. Tilgang og deling av kontorer, laboratorier og møteplasser krever tilrettelegging for å skape et trygt og kreativt samarbeidsklima.

Her vil offentlig innovasjonssatsing være sentralt, om det er i form av inkubatorsatsing, helseklyngesatsing eller helsekatapult. Det viktige er at det vil være dedikerte ansatte som har som jobb å tilrettelegge for gründere i en norsk helsenæring. Slik kan vi operasjonalisere allerede framlagt politikk, som deler av Stortingsmeldingen om helsenæring, veikartet for helsenæringen, og eksportsatsingen på helsenæringen.

Internasjonal kompetanse

Et viktig poeng som har kommet fram i det siste, er den enorme kraften som ligger i å tiltrekke seg den beste kompetansen, som sjelden befinner seg i Norge. Det er med andre ord et behov for å rekruttere fra utlandet. Her har norske oppstartsbedrifter innen helse og spesielt biotech en særlig sterk konkurranse fra andre nordiske land som Danmark, som bruker næringsskatteincentiver aktivt. Dette har blant annet biotechselskapet Nykode eksemplifisert for offentligheten, da de gikk ut med at de heller etablerer seg i Danmark på grunn av vanskelighetene med å rekruttere til Norge, blant annet forklart med den lange tiden det tar å få arbeidstillatelse og dårlige skatteincentiver i Norge. [2] Den nye gründermeldingen har et konkret eksempel å lytte til her. I vårt miljø kommer omtrent 2/3 av de ansatte / forskerne fra andre land, fra hele verden, for helsenæringen er global, og det er også kompetansen.

[1] https://occinnovationpark.com/lamell4/
[2] https://www.healthtalk.no/nyheter-og-politikk/nykode-grnder-dette-ma-vi-laere-av-danmark-for-a-tiltrekke-oss-kompetanse/177056

Investeringsmidler

Vi ser at det er behov for betydelig mer tidlig statlige investeringsmidler i den aller første perioden til et selskap. Kall det en grunnbevilgning. Med en slik statlig risikoredusering er det lettere for selskapene å tiltrekke seg private investorer senere. Senere i utviklingsløpet er det også et godt tiltak å matche søkte statlige midler med selskapenes egen kapitalinnhenting.

Investeringsfond som Nysnø er grønt, og grønt er attraktivt for alle, men hvor relevant er det for biotechselskaper å søke på grønne midler, som peiler seg inn mot andre sektorer? Vi vil påpeke at helsenæringen også bør få være med i grønn-kategorien, når offentlige midler utlyses. Immunterapi, for eksempel, reduserer bruken av cellegift og stråling innen kreftbehandling. Kan selskaper som utvikler immunterapi da sees som en grønnere behandling? Vi mener ja. Per i dag vurderer ikke byråkratene som ser på søknader til "grønne utlysninger" det slik.

For å oppsummere, er det innen kreftstartups behov for midler innen pre-såkorn, matching og grønne utlysninger, og også til å posisjonere seg mot relevante utlysninger i EU.

Rettighetssikring

Våre naboland har en lang tradisjon for helseindustri, hvor de har lyktes med å etablere store internasjonale legemiddelfirmaer som AstraZeneca (Astra AB) og Novo Nordisk. I Norge har vi en tredeling av rettigheter til innovasjonen mellom forskeren, TTO-en og forskningsinstitusjonen. Vi ønsker å peke på hvordan dette er i Sverige, hvor forskeren har hundre prosent rettighet til sin egen innovasjon. I Danmark er systemet lagt opp slik at arbeidsgiveren under visse forutsetninger og etter forhandlinger kan erverve retten til de ansattes oppfinnelser. Dette krever imidlertid en aktiv innsats fra universitetenes side.

For øyeblikket er rettighetssikringen monopolisert i Norge og håndteres av TTO-ene. Prosessen ender ofte med at TTO-en returnerer en patentsøknad til universitetet/sykehuset etter 3-5 år når man har nådd den kostnadskrevende nasjonale fasen. Mangel på aktivt utviklingsarbeid i denne perioden er svært problematisk og fører til tap av muligheter.

I Norge bør vi ha en mer åpen holdning til dem som ønsker å ta utfordringen med å utvikle tidlige innovasjoner innen for eksempel kreftområdet "mot alle odds".

Styrkede innovasjonsøkosystemer

Oslo Cancer Cluster er medlem av Foreningen for innovasjonsbedrifter i Norge (FIN). I en kronikk som FIN skrev sammen med Abelia i februar 2024,[3] tar de tydelig til orde for tre elementer som en ny stortingsmelding bør inneholde. Disse stiller vi oss bak. De er:

1. Styrkede innovasjonsøkosystemer og innovasjonsinfrastruktur gjennom en verdikjede fra forskning og utvikling til eksport
2. Målrettede tilskuddsordninger og virkemidler som egenkapital, garantier og lån
3. Et innovasjonsfremmende skatte- og avgiftsregime

I kronikken minner FIN og Abelia oss på analysen av kapitalmarkedet i Norge, som Investinor gjennomførte i 2023. Analysen viser at det er et betydelig behov for mer kapital i de tidligste fasene

[3] Kronikken i Alltinget: https://www.altinget.no/artikkel/abelia-tre-gode-raad-til-vestre

av et selskaps utvikling. Dette rammer særlig forskningsbaserte bedrifter med lange utviklingsløp. Vi kan helhjertet stille oss bak denne analysen, basert på hva vi ser i bedriftene vi har i Oslo Cancer Cluster Incubator, og som er med i inkubatorprogrammet, noen ganger helt fra bedriften er et forskningsprosjekt (før den får sine første ansatte). I denne fasen må forskere få flere incentiver til å utvikle bedrifter av forskningen sin. Systemet som staten rigger for gründere, må legge til rette for at de lykkes med å gå oftere og raskere fra FoU til produksjon og eksport.

I forlengelsen av tanken om en eksportnæring som lykkes, ligger incentiver som fungerer, også skatteincentiver. Derfor stiller vi oss bak FINs forslag til en endring i formueskatten, slik at norske gründere ikke lenger må betale formuesskatt på teoretiske selskapsverdier før de i det hele tatt har kommet i gang med forretningen sin.

Vi oppfordrer, i likhet med FIN, regjeringen til å legge til rette for en sammenhengende verdikjede fra FoU til eksport, med støtte til bedrifter, klynger, inkubatorer, TTO-er og de andre gründerhjelperne i alle faser av utviklingen.

Andre relevante temaer

I juli 2021 sendte vi et innspill til et forslag som var på høring i Finansdepartementet, om opsjonsbeskatning.[4] Opsjoner reduserer likviditetsbelastningen i utviklingsfasen før inntektene kommer, og er derfor et virkemiddel som selskaper kan benytte for å tiltrekke seg talenter i første del av innovasjonsløpet, der ansatte aksepterer lavere lønn mot en andel opsjoner for å ta del i verdiskapningen.

Norge er blant de fremste innen flere områder i kreftinnovasjon, og helsenæringen har nå blitt Norges nye eksportsatsing. Det kan være noe å hente på å lempe på begrensingene i dagens opsjonsordning, slik at selskaper innen helse ikke blir påført betydelig ulempe i forhold til utenlandske aktører som konkurrerer om de samme hodene og investorene, i de samme lange utviklingsløpene.

Med vennlig hilsen,

Ketil F. Widerberg

Daglig leder for
Oslo Cancer Cluster
og Oslo Cancer Cluster Incubator

[4] https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-om-ny-ordning-for-beskatning-av-ansatteopsjoner-i-selskap-i-oppstarts-og-vekstfasen/id2857289/?uid=8fef6a41-5282-47de-aaf5-ad6e71c7c00e